

Tres historiadores de l'art que despunten

Ja fa una colla d'anys que les gironines Eva Vázquez i M. Lluïsa Faxedas i la figuerenca Mariona Seguranyes fan contribucions importants a l'estudi del fet artístic des del terreny de la recerca històrica. Recentment, l'Associació Catalana de la Crítica d'Art n'ha reconegut el treball.

Text > **NARCÍS SELLES RIGAT**, historiador de l'art

Fotos > **CARLES PALACIO**

Parlar dels artistes i les seves obres és força habitual en les publicacions culturals, però no ho és tant tractar les aportacions d'altres components del camp artístic que també tenen un paper sig-

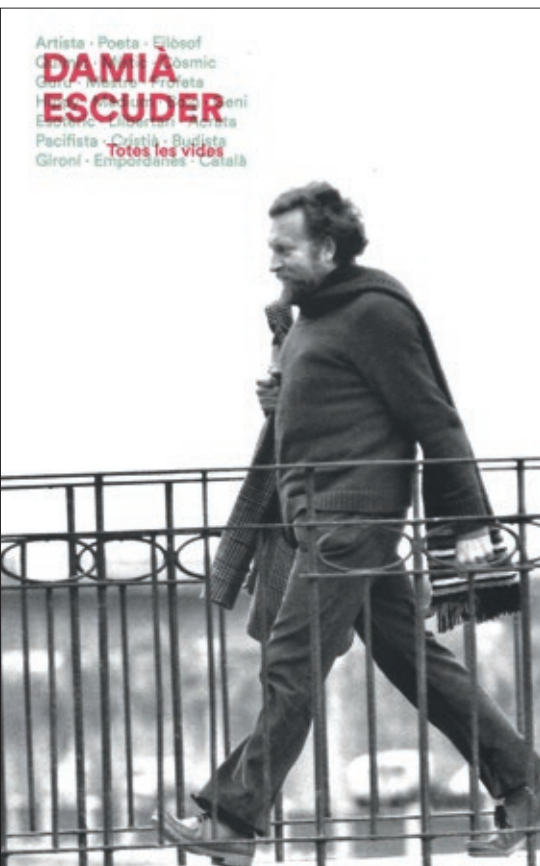
nificat en el procés de la comunicació estètica.

Un d'aquests agents són els historiadors de l'art, que, com els artistes, també estan compromesos amb un exercici de formalització, si bé des

d'unes bases, uns mitjans i uns objectius diferents. La seva comesa no és només projectar llum sobre el passat artístic i reivindicar les seves manifestacions més rellevants, sinó també ajudar-nos a entendre com s'ha arribat al

>> *Mariona Seguranyes, M. Lluïsa Faxedas i Eva Vázquez, entre l'escultura Univers, de Francesc Torres Monsó, al parc Central de Girona.*

>> Coberta del llibre catàleg que va publicar el Museu d'Història de Girona sobre l'exposició de Damià Escuder de l'any 2017, que va ser a cura de M. Lluïsa Faixedas.

present, quins elements han condicionat aquest recorregut temporal o com s'han anat transformant les relacions de l'art amb la societat.

Indagar el que ens ha precedit és un exercici necessari per establir uns fonaments sòlids que puguin ser útils tant per inspirar proposicions artístiques noves com per no caure en admissibles cànids o embadocaments acrítics. D'altra banda, escrutar l'ahir és també una manera de participar en el modelatge de l'avui.

Escriure sobre la història de l'art

Fa més de quinze anys, la Càtedra d'Art i Cultura Contemporanis de la Universitat de Girona em va encarregar la redacció d'una ponència sobre la historiografia —és a dir, sobre la història de l'escriptura de la història— de l'art modern i contemporani a la regió de Girona, des de les primeres manifestacions fins a les darreres aportacions. En aquell text, resseguia la formació de l'esmentada pràctica en el territori, l'evolució interna de la disciplina amb els avenços i retrocessos pertinents,

i la seva situació en les diferents conjuntures històriques.

Una de les conclusions de l'assaig tenia un to moderadament optimista, en el sentit que s'hi constata un inici de recuperació i renovellament de la història de l'art cap a mitjan dècada dels noranta del segle passat, després d'un període força erm, dominat per un presentisme superficial i per visions exageradament subjectivistes. O, a l'altre extrem, per un historicisme d'inventari mancat de perspectiva crítica.

Bona part dels autors que llavors citava han continuat les seves recerques; és el cas d'Eva Vázquez, Mariona Seguranyes, Joan Sala, Gemma Domènech, Rosa Maria Gil, Jordi Falgàs o Glòria Bosch. I veus emergents com Lluïsa Faixedas, Eric Forcada, Xavier Castanyer, Pere Parramon, Miquel Àngel Codes o Cristina Ribot, entre d'altres, s'han anat afegint a aquesta labor. Àdhuc un historiador de llarg recorregut com Joaquim Nadal hi ha fet contribucions remarcables en els darrers anys.

La revista *Papers d'Art*, impulsada per Carme Ortiz, Magdala Perpinyà i Jordi Font Agulló, va tenir un paper força important en aquell procés de reactivació. A tall d'exemple, els anys 2005 i 2006 va dedicar dos números a valorar l'estat de la historiografia de l'art contemporani, els quals pràcticament encetaren aquesta reflexió en l'àmbit cultural català i a l'Estat espanyol, i en els quals van participar alguns dels principals historiadors de l'escena nacional i internacional.

Un estat de coses que s'emmarca en un context de revitalització internacional de la producció historicoartística i d'una connexió creixent d'aquesta pràctica amb inquietuds presents en el món d'avui. El debat sobre l'anomenada «memòria històrica», la rellevància pública que ha adquirit el procés de construcció de les identitats, l'agreuament dels problemes mediambientals o la creixent desposseïció de la majoria per part d'un capitalisme desbridat, han afavorit la vinculació de sectors de la recerca històrica amb algunes de les principals dinàmiques socials d'avui dia. Derivades marxianes, feministes, ecologistes o descoloniales van donant eines valuoses, també a l'art i a la història de l'art, per avançar i aprofundir en formes d'autodeterminació i d'empoderament individuals i col·lectives.

>> Coberta del llibre catàleg de l'exposició dedicada a Fidel Aguilar (un dels temes de recerca d'Eva Vázquez) l'any 2017 a la Casa Pastors.

>> Publicació de Mariona Seguranyes editada l'any 2018 arran de la mostra sobre Salvador Dalí i el seu entorn més proper que es va fer al Museu de l'Empordà.

>> Eva Vázquez.

Al costat o de vegades en contra d'aquestes aportacions d'aspiració emancipadora, la història de l'art també ha experimentat una expansió notable arran de la seva utilització com un mitjà per revalorar el patrimoni i contribuir al desenvolupament eco-

nòmic de les societats terciaritzades; és el que s'ha anomenat «la cultura com a recurs», que fa uns anys va teoritzar George Yúdice. Una de les responsabilitats dels historiadors és vetllar perquè aquests usos no comportin una banalització de continguts i una

desfiguració dels valors cognitius de la seva pràctica fins que esdevinguin mera comparsa idealitzadora d'un màrqueting al servei d'interessos espuris.

Tot plegat ha repercutit en les polítiques culturals institucionals, que han anat integrant, amb més o menys cura, la recerca històrica en les seves activitats i propostes, en clar contrast amb la feblesa de la producció editorial independent. I alhora s'ha establert una certa infraestructura, si bé encara poc articulada, a partir de la universitat i alguns museus i fundacions del territori.

Maneres d'historiar

Eva Vázquez, Mariona Seguranyes i M. Lluïsa Faxedas ens mostren que no hi ha una única manera d'escriure sobre història de l'art, sinó diverses, i que totes poden ser vàlides si, partint d'un treball empíric rigorós, interroguen d'una forma efectiva els materials de què disposen, a fi de contribuir al coneixement de la realitat considerada.

La pluralitat de perspectives i les relacions entre si propicien una visió més precisa i completa de l'objecte atès, per bé que les relacions de poder que hi ha en l'esfera pública potencien o ofusquen les diferents representacions històriques en concurrència.

Mentre que Vázquez s'adsciu a una particular història narrativa en què la manera de dir és tan important com el que es diu, Seguranyes es vincula a una tradició històrica més positivista que no es limita a la mera recopilació de dades, sinó que desplega una xarxa d'interrelacions al servei d'una voluntat il·luminadora, i Faxedas es mostra receptiva a una història més social, atenta als diversos factors que condicionen el fet estètic, especialment les qüestions de gènere. Mentre que Faxedas i Vázquez fan de la seva escriptura també una reflexió sobre la construcció del discurs històric, Seguranyes tendeix a privilegiar el seu costat més referencial.

Totes han manifestat un compromís amb el lloc i el seu ecosistema cultural, conscients que el moviment del món sempre es percep des de posicions i indrets específics. Cada societat, com evidencien les autores, té una història, i genera uns signes identificadors i unes representacions simbòliques pròpies.

>> Mariona Seguranyes.

>> M. Lluïsa Faxedas.

Si bé les tres historiadores han comissariat exposicions que els han servit per desplegar el seu treball d'investigació, ha estat Seguranyes qui ha fet un ús més habitual d'aquest format. En canvi, Vázquez s'ha centrat més en articles de diaris i revistes, o Faxedas, en llibres i publicacions especialitzades. Una diversitat derivada de la concreta dedicació professional de cada una d'elles en els camps de la curadoria independent, de la premsa periòdica o de l'àmbit docent i acadèmic, respectivament.

Eva Vázquez

Pot ser considerada una de les pioneres en l'arrencada de la història de l'art a Girona. Entre les mostres que ha comissariat o en què ha participat, subratllaria les consagrades a Josep Aguilera, Emília Xargay, Enric Marquès i especialment la de Fidel Aguilar, a qui va dedicar un estudi documentat, extens i aprofundit que ha esdevingut una obra de referència ineludible. També cal esmentar el seu assaig sobre l'art de la postguerra. Un dels trets destacables del tipus d'història que conrea és la suggestiva interlocució que estableix amb l'objecte d'estudi, cosa que li permet fer visibles els components de subjectivitat que

inevitablement amaren, en graus diversos, la representació històrica. Més enllà de la recerca, l'autora també s'ha destacat en el camp del periodisme cultural. En els seus articles sempre hi sol haver reflexió, una mirada personal i un treball minuciós d'orfebreria lingüística que converteix els seus textos en petits joiells literaris.

Mariona Seguranyes

L'autora ha dedicat nombrosos llibres i articles a les relacions entre art, territori i paisatge en la construcció de les identitats locals. Va dirigir el monumental *Atlas paisatgístic de les terres de Girona*. I també ha atès l'obra d'artistes, crítics i escriptors de l'Empordà, com Evarist Vallès, Salvador Dalí, Josep Vallès o Josep Pla. Però encara ha emprès un treball més ambiciós en el rescat i la relectura d'un cert tipus d'art, socialment hegemònic en el seu temps, que havia quedat força al marge dels canons historiogràfics de la modernitat artística preponderants a Catalunya. Els nous (i no tan nous) realismes d'entreguerres han constituït el nucli dur de l'interès de la historiadora. De manera paral·lela a visions de conjunt, en què ha fet entrar en diàleg formes estètiques d'artistes internacionalment reconeguts amb les d'autors

locals, també ha abordat l'obra d'individualitats com Francesc Vayreda o Feliu Elias.

M. Lluïsa Faxedas

Els seus interessos en el camp de la recerca històrica són molt amplis i van des de l'estudi dels fonaments esteticodeològics i de pensament de l'anomenada «pintura abstracta» fins a l'anàlisi de la contemporaneïtat més estricta, com és el cas del llibre que ha escrit amb Pere Parramon. La seva obra destaca per la notable solidesa dels seus plantejaments teòrics i de mètode. Entre els seus treballs cal citar l'anàlisi de la pintura *El gran dia de Girona* de Ramon Martí Alsina o l'edició d'un recull d'articles sobre feminisme i història de l'art, un dels seus temes d'estudi. D'ella fou justament la coordinació de la conferència impartida a Girona per la historiadora de l'art Griselda Pollock, un nom emblemàtic del feminisme de base marxista. I entre les exposicions que ha comissariat es poden ressaltar les dedicades a Damià Escuder, Celso Lagar i Hortense Bégue o Anna Mannel·la. També hem de subratllar el seu paper actiu en l'establiment de connexions entre el camp artístic local i la universitat, així com en la formació de noves fornades d'historiadors.